

**Paul**  
**PHILIPPIT**  
**ep Tuptsiwni'yuñqamuy amumi**  
**Pēniata**

<sup>1</sup> Nu' Paul, Timotheus amum it penta. Itam Jesus Christ tūwikimatu. Noqw itam sohsokmuy Christ Jesus sinomuyatuy Philippi ep yesqamuy öqalanta, pumuy amumi tunatyawyuñqamuy-nikañw pu imuy ökiwyaqamuy tumalay'yuñqamuy énañ'a.

<sup>2</sup> Nam núokwa, pu kwakwa unañwa Itanay God añqw umumi pitsíwtaa, pu Jesus Christ Itahtutuyqawhqay añq'ö.

*Paul's Prayer for His Readers*

<sup>3</sup> Nu añsakis umuy u'ne' God Inay aw hahlayhtiñwu.

<sup>4</sup> Ahsupoq inawakinpiy añ nu sohsokmuy umuñem nāwakinma, hahlayhtimakañwo.

<sup>5</sup> Kwakwhat pi uma mohtihagaqpw pew inumi unañwtavi'yuñwa, nuy lomatuwawit yuaataqat añ'a.

<sup>6</sup> Noqw it nu navoti'taqw, God umuhpe lolmat tumaltivaqe, pas kurs hin Jesus Christ talönniyat aw qa pitsíwtaqat umuhpe pās añ antsani'mani,

<sup>7</sup> Pay kurs pi nu hin qa yan sohsokmuy umumi wūwantaniqee, pi nu umumi pas unañway'ta. Pi uma God añqw umumi kuwahtiput ahpiy nuy akw paañwaya, nu sivikive pakiwkañw, lomatuwawit enem rohommaq'ö, pu piw nu qa sivikive pakiwkañw lomatuwawit nuhtumi yuaatinumq'ö.

8 Pi God pas nāp inumi navoti'taqw, Jesus Christ nuy pan unañwtoynaqw, nu umuminiqey pas kwañwtoya.

9 Okiw as uma nānami unañway'kahkañw öqawi'wise', itahtuptsiwniy añ nānañumo hihta pūhut tuwi'vaye', suyhtsepñwat suan wuwnit añ öqawi'wisniqat nu umuñem nāwakinma.

10 Noqw pep pu' uma hihta nukñwat māmatsyani. Uma yan qa atsáy'kahkañw, Christ hisat pítuniqat aw pahsave suan hinwisni, qa hakiy unañwmokni'kahkañwo.

11 Uma Jesus Christ öqalayay akw suan hintsakpit añ qaöwíhinwisniqat nu pan umuñem nāwakna. Noqw God put ahpiy pas kaptsi'tiwe', tayawintiwni.

### *To Live is Christ*

12 Noqw nu umuy it nāvotnani, itupkomu: Nu kānavotpit añ kuyvaqw, lomatuawi put ahpiy pas pavan öqalani.

13 Noqw öviy moñwit kiyat ep tuwalan'a'yat-nikañw pu ahpiy pētu inumi navoti'yunwa, nu Christ añqw lomatuawtit yuaataqey ep sivikive pakiwtaqata.

14 Piw kaysiwhqam Tutuyqawhqat aw tuptsiwni'yunqam nuy sivilawhqat ahpiy a'nö unañwtotiqe qa tuhtusyakañw, qa hakiy mamqasyakahkañw, lavayit yuaatota.

15 Haqawat pi pas öviy qa tsutsúyaqe, pu nanaqas'unañway ahpiy yuaatota, noqw pu haqawat pay pas lolmat tunatyawkahkañwo.

16 Ima pētu Christ nanaqasyuaatota, pay qa pas antsay'kahkañwo, hin pas pavan nu kānavotniqat tunatyawkahkañwo.

17 Noq̄w pu mímawat Christ aw unañway'yuñqe, òviy lavayit yuaatota, it navoti'yuñqee, nu lomatu-awit eñem rohomnumniqey aw taviwtaqata.

18 Noq̄w hintani? Pay pi nāp hinwata, sen haqawat paysoq hintsatska, sen haqawat-sa pas qa atsáy'kahkañw Christ yuaatinumya. Noq̄w nu put ep hahlayhti; nihqe soon nu nāt qa hahlayni.

19 Pi nu navoti'taqe put pantaqat ahpiy nu sivikiñaq̄w ayo yámakni, umuhnawakinpiy ahpiy'o, Jesus Christ Hikwsiat inumi unañwtapq'ö.

20 Pi nu yan tunatyawkañw hinma, nu qa haqam Christ ep hamanhtiniqeyu. Nu put eñem qananahsopkañw yuaataniqey añ suhtaq'ewniqey nāwakna, piw yūmosa put pas hihtataniqeyu, sen nu nāt qátee, sen nu mōkee.

21 Pi nu qátunik Christ eñem qátuni; nīkañw nu mokq, pam inuñem pas pavan nukñwani.

22 Noq̄w òviy kurs nu hihsavo qate', nu pas pāpu Christ eñem tumalay'tani. Nīkañw nu hihta namorstaniqey qa navoti'ta.

23 Nu lōk wuwni'ta. Nu as yañq̄w ahpiyñen Christ ámunniqey nāwakna; pam inuñem pas pavan nukñwa.

24 Nīkañw pay nu as hāk yepnen, hihta añ umumi unañwtavi'maniq̄w, pam pantaqa umuñem lomahintani.

25 Nihqe òviy nu God aw tuptsiwni'taqe, nu hāk qe'nen sohsokmuy umumum hinnumni, umuy òqawhtotaniqat òviy'o; piw uma umuhtuptionsiy ep pas pāpu hahlayyaniqata.

26 Noq̄w nu kurs nāt qa mōke' umumi ahoy pituq̄w, uma put ep Christ aw hahlayhtotini.

27 Noq̄w Christ añq̄w lomatuwawit aw tuptsiwni'yuñqam hin hinwisqat pan uma hinwisni. Uma sun tunatyawkahkañw, sun wuwni'kahkañw lomatuwawit ep tuptsiwnit eñem rohomhtiwisni. Noq̄w pep pu' sen nu umumumnikañw umuhlomaqatsiy tuway'tani, pu qa umumumnikañw umuy hin hinwisqat soon qa navotni.

28 Uma umuhtuwqamuy qa mamqasyani. Pay pam pantaqa pas suyan pumuy hihta qalomáhintaqat aq̄w ökiwiwtaqat tuawi'ta, pu uma God ahpiy ayo nõñakiwtaqata.

29 Pi uma hapi Christ aw tütuptsiwaniqey qa put-sa aw wánwayniwyat, piw put eñem hihta añ kãnavotyaniqey aw wánwayniwya.

30 Pi itam sohsoyam lomatuwawit eñem sun rohomhtiwisa. Uma navoti'yuñq̄w nu pay put ep hīhihta añ kãnavota, pu nãto nu kãnavoti'mani.

## 2

### *Christ's Humility and Greatness*

1 Ya uma Christ ahpiy hakiy öqalayaniqey tuwi'vaya? Ya uma inumi unañway'yuñwa? Ya uma inún Qahováriwtaqat Hikwsit makiwya? Ya uma nun'okwatu? piw tūvāsya?

2 Kurs uma panyuñwe', nuy pas hinhaqam hahlayhtapnaye', sun wuwni'yuñwni, nãnami unañway'yuñwni, sun tunatyawyuñwni.

3 Uma nanaqastunatyat, pu kwivi'nañwat qe'yani. Uma okiw'unañway'yuñwni. Hak ayam suhka hakiy epnihqe pavan ñas'ewnihqat pan aw wūwantamantani.

<sup>4</sup> Qa hak nēnem-sa hihta tunatyawtani; pay hak ayo' sukw eñem piw hihta tunatyawtamantani.

<sup>5</sup> Uma Christ Jesus an okiw'unanway'yuñwni.

<sup>6</sup> Ura pam as pas God ankañw, put amum pas suntaqey qa kakhawnat,

<sup>7</sup> Qa nāhihtataqe, tūwikit an yukilti, pu sinot an tokoy'va.

<sup>8</sup> Pu sinot an tokoy'vaqe, piw nāt nāqahihtata; nihqe pas hisat mokniqey aqw pahsave Nay tunatyayat añ qa rohomma, nāmahin as nahoylehtsit ep mokniqeyu.

<sup>9</sup> Paniqw hapi òviy God put pas pavan òmiq tsoka; nihqe put pas mohpeq tavi sohsokmuy sinmuy amuhpee.

<sup>10</sup> Noqw òviy sinom sohsoyam Jesus aw naokiw-lalwani, òveqatsit ep yesqamu, pu tūwaqatsit epyaqamu, pu maskiveyaqamu.

<sup>11</sup> Nihqe sohsoyam pam Tutuyqawhqatnihqat tōnay akw pañqawani, put Nayat God pas hihtatotani.

### *Shining as Lights in the World*

<sup>12</sup> Noqw òviy'o, aw iunanwamu, uma yūmosa ilavayiy añ hinwisqamu, nu umuy it u'nanani, qa umumumnikañwo: Uma qaanhtiput añqw nõñakqamuy amún lomatumalay'yuñwe', pas antsa ayo nõñakqey nuhtumi mahtaknayani, tunatyawkahkañw, God pas kaptsi'kahkañwo.

<sup>13</sup> Pi God pas nāp umuh'unanwpeq tumalay'ta. Pam hapi umuy put tunatyayat añ hinwisniqat pan umuy unanwtoynat, umuy pan hinwisniqat aw öqalmaqa.

14 Uma qa kolilitikahkañw, qa nāñwuy'kahkañw yesni.

15 Uma qa hihta ep tukopniwye', qa atsáy'kahkañw God tímatnikañw suan hinwisni. Nen uma yep nukpansinmuy qaunánwtalyesqamuy amunawit soñawnen talni'yuñwni.

16 Uma lavayit hakiy taytoynañwuqat sinmuy āawnayani. Noq̄w ason Christ pituq̄w nu hahlayhtini, kurs nu qa paysoq tumaltaqey navotee.

17 Uma pi umuhqapevewniy God aw noaya. Noq̄w kurs nu iqatsiy akw put aw antsanniqat God pan nāwaknaq̄w nu put ep tsúyake', umumum hahlayhtini.

18 Noq̄w paniq̄w ōviy uma piw inumum hahlayhtotini.

### *Timothy and Epaphroditus*

19 Pay nu Tutuyq̄awhqat Jesus aw yankañw, soon pas hisat umumiq Tímotheus távini, nen nu umuy hin hinyuñqat navote', suyan unañwtini.

20 Pi inumumyaqamuy amuñaq̄w qa haq̄awa put an umumi pas antsa tunatyawma.

21 Pi sohsoyam pas nennem-sa hihta tunatyawyuñwa, nit Jesus Christ tumalay at qa aw tunatyawyuñwa.

22 Noq̄w pay uma Timothy hin tumaltaqat navoti'yuñwa. Ura pam inumum lomatuawit yuaatinuma. Hakiy tiat nay amum hin tumaltaqat pan hapi pam inumum itumalay añ nuy paañwanta.

23 Noq̄w ōviy ason inuñem hin yukiltiniqat nu navote' pep pu' nu umumiq put hōnani.

24 Nikañw nu Tutuyqawhqat qapēvewnaqe, pas soon pas hísat umumiq pohtani.

25 Nu umumiq itupkoy Epaphroditus hōnaniqw pay pam nuyniqw súanta. Ura uma inumiq put ayatotaqw, nuy hihta hakni'taqw, pam inumi put ep unañwtavi. Itam nāma tumaltaqe, lomatuawit eñem nāma rohomma.

26 Noqw pay pam umumi yórikniqey pas nāwakna, yaw uma put tūtuyhtiqtat nanaptaqw put ep pam pas qahahlayhti, navotqee.

27 Pay pas antsa pam tūtuyhtiqtē pēp mōki. Noqw God put ōkwatuwhqe, put qalapsina. Yan pam nuy piw ōkwatuwa, pi as pam mokq, nu nānañumo kānanvotpit akw māñuy'ni.

28 Noqw ōviy nu umumiq put hōnaniqey pas kwañwtoyna, uma put aw yórikye', hahlayhtotiniqtat ōviy'o. Nen nu umuy hahlayyaqat navote', qa umuy akw soon unañway'tani.

29 Taay. Noqw ōviy uma Tutuyqawhqat añ hahlaykahkañw, put pās taviyani, piw pan hinyuñqamuy kaptsi'yuñwni.

30 Taq pam Christ tumalayāt eñem pēp mōki, qatsiy qa kahkawnaqee. Pam umuhqeniy ep inumi unañwtavi, ispi uma yāvahaq yesqe, kurs hin inumi unañwtapyaniq'ō.

### 3

#### *The True Righteousness*

1 Taay, itupkomu, uma Tutuyqawhqat ep hahlayyani. Pay nu nāt piw umumiq put pēnaniqw pam nuyniqw qa maqsonhinkañw, umuñem lomahintani.

<sup>2</sup> Hakim qalolmat hintsatskaqam umuy poñotkit akw tuvoylatotiniqat umumi ö'qalya. Puma popkotuy amunyuñwa. Uma pumuy ep nāmi tualto-tini.

<sup>3</sup> Pi itam Hikwsit añ God aw nāwakinwisqe, Christ ep hahlayyakahkañw, nāp itahhintsakpiy akw ayo nõñakniqey qa aw yanyuñwa. Noqw Godniqw itam hapi pas antsa poñotkit akw tuvoylaiwyuñwa.

<sup>4</sup> Pay ka as nu tatam piw nāp ihintsakpiy aw yantanīkañwo. Sen hak haqam hintsakpiy aw yantaniqey antaniqw, tis soon qa nu' pas'i.

<sup>5</sup> Nanalsikis talqat ep nu poñotkit akw tuvoylatiwa; nu Israel ahpiy aniwhti, Benjamin ahpiyviynikañwo. Nu Hebrew-sínonikañw tihtiwhqe, Hebrew-sinmuy tuwiyamuy tuwi'va. Ura nu Pharisee-sinmuy amumum tōnaltiqe, Moses tutavoyat añ ahsupoq nu añ hinma.

<sup>6</sup> Pu nu pas qa nātusitaqe God aw tōnawtaqamuy okiwsahsana. Tutavotniqw nu pas suan hinma.

<sup>7</sup> Ura as nu it yantaqat ep pas himuiwtañwu; nīkañw nu Christ tuwi'vaqe put sohsok qahihtata.

<sup>8</sup> Owi, pay nu pas suyan sohsok ayo yuku, pi nu pay Itahtutuyqawhqay Jesus Christ tuwi'ta; noqw pam pantaqa sohsok epnihqe pas pavan nukñwa. Nu Jesus öviy sohsok hihta tatamhtat, put pay mömstsikvut pan nu aw wūwanta, okiw as nu Christ tuyqawvaniqe öviy'o.

<sup>9</sup> Nu put tuyqawve', put aw yankañw nātuiwini, nāp ihintsakpiy-nikañw pu tutavot añ suan hinmaqey qa aw yankañwo, it navoti'taqee: Hak Christ aw tuptsiwhq, pam súantaqat God pañqawñwu.



10 Pas pay nu okiw put pās tuwi’vaniqey nāwakna, piw pam hin ahoy tātayhqat pan God öqalayay aw pohtaniqeyu. Nu put amum hihta añ kānavotkañw, put an mokniqey nāwakna.

11 Kurs hin pasiwtaniqw nu so’pumuy amunaqw ahoy tātayni.

### *Running Toward the Goal*

12 Nu it yantaqat tuyqawvaqey pay qa pan nāmi wūwanta; nu pās pasiwtaqey qa pan nāmi tayta. Nīkañw pay nu put tuyqawvaniqey ö’qala, Christ Jesus nuy tuyqawvaqw öviy’o.

13 Itupkomu, nu hapi pay put tuyqawvaqey qa pan nāmi wūwanta; nīkañw it hapi nu sūkw hinma; Nu pay hihta añ kuyvaqey ayo yúkuhqe, nāt hihta inupyevenihqat aqw ö’qala,

14 Pi nu nanamunwaqamuy amún so’ñwamiq ö’qala. Nihqe nuy añ kuyvaqw, God pas nāp hihta nuy ahsataqat inumi nóani; pi pam inumi put nóaniqe öviy Christ Jesus añ nuy wáñwayi.

15 Noqw öviy itam hihsa’nihqam añ tukwsi-wyuñqam pan wuwni’yuñwni; pu ason kurs uma hihta ep piw hinwat wūwayaniqw, pay ason God soon put piw umumi qa mahtaknani.

16 Noqw pay pi itam haqami pahsavo ökiwte’, pay pan hinwisni; pay itam sun tunatyawwisni.

17 Itupkomu, uma sohsoyam inumi nanawinyani; pi umuy hin yesniqat nu umumi mahtakna. Nen añ hakimuy pan hinwisqamuy amumi taywisni.

18 Taq pay nu ura qa sūs umumi pañqawhqe, nāt piw nu okiw pakkañw umumi pañqawni: Pas

kaysiwhqam Christ nahoylehtsiyat aw qa suhtaq'ewyaqam añqe' hinnitusya.

<sup>19</sup> Puma hovalniwyanigey aqw ökiwisa. Pumuy tuñlayiam pumuy amumi tutuyqawi. Puma hihta haman'ewakwnihqat ep himuiwyuñwa; yep qatsit-sa ep hihta tunatyawyuñwa.

<sup>20</sup> Noqw itam hapi öveqatsit aw sinoiwta. Noqw ason Itahtutuyqawhqa Jesus Christ itamuy ayo öyaniqa pañqwniqat itam nuhtayyuñwa.

<sup>21</sup> Pam ason itahtokoy hin'ewakw alöntani, nen öqalay akw nāp tokoy pas pavan lolmat an put yukunani. Pi pam sohsok hihta aw tuyqawvaniqey öqalay'ta.

## 4

### *Instructions*

<sup>1</sup> Pas aw iunañwam itupkomu, nu umumi yórikniqey pas nāwakna; pas nu umuy pihni'ta; pi umutsviy nu pas kaptsiwa. Noqw öviy aw iunañwamu, uma Tutuyqawhqat ep hūrs hoñni.

<sup>2</sup> Nu Euodias ayatani, pu Syntychet piwu, uma Tutuyqawhqat ep sun wuwni'tani.

<sup>3</sup> Pu piw nu ūmi pañqawni, pas suyan itumalsuñwa: Um imuy wuhtituy amumi unañwtavi'tani, Clement énañ'a, pu pētuy itumalsuñwamuy amumi; taq puma inumum lomatuawit ep a'nö tumaltota. Pumuy tuñwniam qatsítutuve nit ep pēniwyuñwa.

<sup>4</sup> Uma yūmosa Tutuyqawhqat ep hahlayhtiwiwsi; noqw nu piw nāt pañqawni: Uma hahlayyani.

<sup>5</sup> Uma sohsokmuy sinmuy amuhsonve pās unañwat yesni. Tutuyqawhqa soon pas hisat pítuni.

<sup>6</sup> Uma qa hihta añ nānap hin wūwantotat, God aw nāwakinwisni. Uma hihta nānawakne' put ōviy God aw tūviñtotani, tsúyakiwkañwo.

<sup>7</sup> Noqw God umuh'unañway, pu umuhwuwniy uyiwalttoynani, umuy Christ Jesus aw yanyuñq'ō. Kurs hak put pantaqat mātsi'tani.

<sup>8</sup> Taay itupkomu, uma lomawuwni'yuñwni. Uma hihta pas antsanihqat wūwayamantani, piw hihta kaptsitiwhqata, pu hihta súantaqata. Uma hihta kwañ'ewakwnihqat wūwantotani, pu hihta lomahintaqata, pu añ lomalayayhtiwhqata. Uma hihta pasiwyuñqat, pu tayawintiwhqat wūwayamantani.

<sup>9</sup> Uma hintsakpit, pu lavayit añ inún hinwisni. Nu umuy hin tutuqaynaqw, piw umumi hin tutap-taqw, pan uma hinwisni; noqw God hakiy kwak-what unañwtoynañwuqa umumum hinmani.

### *Thanks for the Gift*

<sup>10</sup> Noqw pas nu Tutuyqawhqat aw hahlayhti, uma yepahaq piw nuy hihta akw paañwayaqw ōviy'ō. Pay as pi uma pan tunatyawkahkañw, hin panhtotiniqey as qa tuway'yuñwa.

<sup>11</sup> Ka nu hihta hakni'taqey kítahqat qa pan-wat hapi. Pi nu nāp hin qatukañw pay pāpu nakwhani'tamantaniqey tuwi'va.

<sup>12</sup> Pay nu hin hihta rūrumnaniqey natuwta, pu hin hihta qarūrumnaniqeyu; nu sohsok hihta añ ōyiwataniqey, pu tsōnmokiwtaniqey tuwi'va, hihta qarūrumnaniqeyu, pu hihta ñastataniqeyu.

13 Pay nu sohsok hihta añ kuyvani, Christ Öqalayay akw'a.

14 Noqw pay pi uma súanhtotiqe, nuy okiwhin-taqw inumi unañwtapya.

15 Noqw uma Philippi ep sinom navoti'yunqw, ura nu lomatuawit nāt pu' Macedoniat ep yuaataqe, nu pañqw ahpiyniqw, pay úma-sa itumalay añ inumi unañwtapya. Ura uma umuhhimuy añqw hihta God aw noayaqw, pu nu put añqw put makiwa. Qa haqam God aw tōnawtaqam inumi hihta kuwahtoti, pay pas úma-saa.

16 Oviy ura nu Thessalonicat épeqniqw, uma sūs, pu ank inumi hihta o'ya, nuy hihta haqtaq'ö.

17 Ka nu kuwahtiput tuñlay'taqat uma qa pan wūwayamantani. Pi uma God añqw put ep hihta makiwyaniqat nu umuñem tuñlay'ta.

18 Pay nu sohsok ömahta, nihqe qa hihta haqni'ta: Nu pay uyiwalti, uma hihta Epaphroditas añ inumi o'yaqat ömahtaqee. Umuhkuwahtipu hihta kwanwáhovaqtuqat God aw noiwhqat anta. Noqw pam put ep tayawintiwa.

19 Noqw pay ason Ina God sohsok hihta umuh-haqniy añ aw antsani'mani, pas nāp himuy qaöwihintaqat akw'a, Christ Jesus añ'a.

20 Noqw nam God Itana yūmosa aqwhaqami kaptisitiwaa. Nam antaa.

### *Final Greetings*

21 Uma inuñem Christ Jesus sinomuyatuy sohsokmuy Öqalayani. Ima tuptsiwni'yunqam inumumyaqam umuy Öqalaya.

<sup>22</sup> Sohsoyam God sinomat umuy öqalaya, tis õviy Caesar ep kīvitu.

<sup>23</sup> Nam Itahtutuyqawhğay Jesus Christ núokwaat sohsokmuy umumi pitsíwtaa. Nam antaa.

## **God Lavaiyat An Puhuvasiwni New Testament in Hopi (US:hop:Hopi)**

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Hopi

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Hopi [hop], USA

### **Copyright Information**

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

### **The New Testament**

in Hopi

**© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.**

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files  
dated 29 Jan 2022  
f1558f03-6e18-5edf-b292-77ef05524aff